

korte mededelingen, regio nieuws

Broedgeval Kleine Vliegenvanger op het landgoed Elswoude

Tijdens broedvogelinventarisaties op het landgoed Elswoude te Overveen, in beheer bij het Staatsbosbeheer, werd op 24 mei 1983 een zingend mannetje Kleine Vliegenvanger (*Ficedula parva*) waargenomen. Ook gedurende de volgende twee weken werd het mannetje zingend op de zelfde plaats gezien door mij en diverse anderen. Verschillende keren werd waargenomen dat het mannetje voedsel naar een nestholte bracht. Deze nestholte zat in een dikke beuk, onder een zijtak, ongeveer 4½ meter boven de grond. Het bos ter plekke bestaat uit verspreide oude beuken, enige ondergroei ontbreekt vrijwel geheel. Op ongeveer 8 meter van de boom is een bosbeekje aanwezig. Het broedbiotoop vertoont een treffende gelijkenis met het in de literatuur vermelde broedbiotoop van de Kleine Vliegenvanger in Midden Europa, getuige het volgende citaat uit Voous (1960):

'Veelal langs bospaden of door het bos stromende beken...

Nest: in kleine, nauwe spleten en holten in dikke boomstammen en zijtakken, ook achter losse boomschors; veelal op aanzienlijke hoogte boven de grond en ten minste hoger dan 3½ meter'.

Door vakantie was het mij niet mogelijk de afloop van deze broedpoging vast te stellen. Ook opzichter Van Boeschoten, die ter plekke geregeld een kijkje is wezen nemen, heeft niet met zekerheid kunnen constateren dat er jongen zijn uitgevlogen. Op 12 juli 1983 werd voor het laatst het vrouwtje waargenomen.

Duidelijk is in ieder geval geworden dat het eerste zekere broedgeval in ons land een feit is en dat de al decennia lang aanwezige trend van het westwaarts opschuiven van de Kleine Vliegenvanger nog eens bevestigd werd. Hopelijk zet de uitbreiding van het broedgebied zich in de toekomst voort en blijft het niet bij deze wat schuchtere aanzet.

■ Ir. A. de Gelder, Staatsbosbeheer, Klein Heiligland 84, Haarlem

Literatuur:

Voous, K.H. (1960): Atlas van de Europese Broedvogels

Teixeira, R.M. e.a. (1979): Atlas van de Nederlandse Broedvogels

Kleine Vliegenvanger broedde in Hengelo (O.)

In mijn jeugdjaren heb ik in Nederland ook een broedgeval van de Kleine Vliegenvanger kunnen vaststellen. Ik kan mij dit geval nog herinneren als de dag van vandaag en mede-waarnemers zijn reeds overleden, waardoor ik telkens getwijfeld heb om dit gegeven alsnog openbaar te maken.

In mei 1936 trof ik in een nestkast in de tuin van Drienerparkweg 3 te Hengelo (O.) een broedend paartje aan. Met behulp van de tuinman van de familie Stork, waar ik regel-

matig met mijn moeder logeerde, heb ik toen ook het nest gezien. Elke dag ging ik toen ik er logeerde kijken en er was geen twijfel mogelijk. De nestkast hing ongeveer 4 meter hoog in de kleine driehoek langs de spoorlijn waar ook een beek langsstroomde en waar opgeharkt blad werd opgeslagen. De heer en mevrouw Stork zijn inmiddels overleden en ik zou niet weten hoe ik de tuinman alsnog zou kunnen achterhalen.

Vogelboekjes waren in die tijd dun gezaaid en als jongen was ik mij toen niet bewust dat dit het eerste broedgeval in Nederland zou zijn. In de daaropvolgende jaren tot de Tweede Wereldoorlog heb ik het nestkastje elk jaar goed in het oog gehouden en steeds gevraagd of de Kleine Vliegenvanger was teruggekomen. Maar zover mij bekend is dat paartje daarna nooit meer in die nestkast teruggekomen.

Jaap Taapken

Zomerwaarneming van Drieteenmeeuw

Op 30 juli 1983 werd ik 's morgens om 5.50 uur gewekt door een voor mij onbekend geluid, wat afkomstig scheen te zijn van een overvliegende vogel. Eerst dacht ik dat het een sternachtige zou wezen en ik klom uit m'n bed en keek naar buiten. Tot drie keer toe kwam de zelfde vogel over ons huis gevlogen en maakte daarbij een 'raar' geluid, iets dat klonk als 'kierriwiek'. Ik zag duidelijk dat het geen stern was en even later kon ik de vogel goed onderscheiden: het was een meeuw ter grootte van een Kokmeeuw met een vlekje achter het oog en een band in de nek, een donkere snavel en een kleine donkere band aan het uiteinde van de staart (n.b.: ik zag de vogel telkens van onderen). Daarbij komt dan nog een vreemde, dansense vlucht en het beeld was compleet: een juveniele Drieteenmeeuw.

Het interessante van deze waarneming is:

1. dat er slechts sporadisch een Drieteenmeeuw in de zomer (na de broedtijd) gezien wordt in Nederland.
2. dat opgegroeide en onafhankelijk geworden jongen naar de open zee trekken en dan regelmatig in kleine troepjes schepen volgen.
3. Drieteenmeeuwen in principe toch ZEEmeeuwen zijn (hoewel ze soms wel het land intrekken); het stadje waar de waarneming werd gedaan, het vestingstadje Brielle, ligt toch zo'n 10 km van zee af.

Het kan best wel eens nuttig blijken te zijn om ook eens 's zomers op deze, in Groot-Brittannië en Ierland zo algemene, broedvogel te letten (het is daar de meest algemene broedvogel, die niet alleen op steile rotskusten broedt maar zelfs in steden); en dan vooral te letten op de eerstejaars vogels die de Noordzee oversteken. Want misschien komt deze

soort vaker of algemener in ons land voor in de zomer dan wij op dit moment vermoeden.

■ Imco van Hemert, Jacoba van Beierenstraat 96, 3232 VV Brielle

Meerkoet kraakt futennest

Tussen de vegetatie langs een plas te Bornem, op 17 mei 1983 ontdekte ik twee bewoonde nesten op in het water. Ze waren minder dan een halve meter van elkaar verwijderd. Op het ene nest zat een Fuut te broeden, op het andere een Meerkoet.

Merkwaardig hierbij was dat de Meerkoet op een veel groter nest zat dan de Fuut (die toch bekend is om zijn zogenaamde 'reuzennesten'). De broedende vogels vertoonden geen agressief gedrag, maar de Futen naderden het nest vaak in de 'gedrongen' houding, terwijl de broedende Meerkoet vaakzaam de kop omhoogstak. Ik kon geen passende verklaring vinden voor deze waarneming.

Op 25 juli (toen de nesten al verlaten waren) bezocht ik het gebied met Luk De Clerck. Ook hij was er van overtuigd dat het 'grote' nest een futennest was. Dat was duidelijk, maar hoe was het dan te verklaren dat ik enkele maanden eerder op dat 'futen'-nest een broedende Meerkoet had aangetroffen?

Toevallig merkte ik in Het Vogeljaar 30(4) : 210 een berichtje op van I. van Hemert over een inname van een futennest door een Meerkoet. In beide gevallen is: het 'meerkoeten'-nest het grootst, en bevindt het futennest (tweede) zich vlak naast het 'eerste'. Het tweede futennest geeft (door zijn geringe grootte) de indruk haastig gebouwd te zijn. Hieruit meen ik te mogen besluiten dat ook 'onze' Fuut zijn nest moest prijsgeven aan een 'opdringerige' Meerkoet.

Deze twee 'nestveroveringen' doen veronderstellen dat dit wel vaker voorkomt...

■ Chris Coeckelbergh, Van Herbruggenstraat 7, 2671 Bornem, België

Zie ook: Hemert, I. van (1982): Verdraagzaamheid bij vogels Het Vogeljaar 30(4) : 210

Behoedzame jonge Bergeenden

Hoewel alle jonge eendjes (lees: pulli) tot de verbeelding van mensen spreken (en heus niet alleen bij vogelaars), mogen de Bergeenden zich verheugen in een grote belangstelling. Want het is toch altijd weer leuk, zelfs voor de meest verwende vogelaar, deze grappige zwart-witte bolletjes te zien lopen en zwemmen.

Tijdens onze vakantie op Terschelling hadden wij ook een ontmoeting met een bergeendenfamilie; dit was bij een drinkpoel van het vee aan de rand van de Groede (Boschplaat). Het wijfje had ons natuurlijk al aan zien komen en waarschuwde haar jongen (vanwege die jongen kon ze niet wegluchten). Terwijl wij langs die drinkpoel liepen, zagen wij een interessant en voor mij onbekend gedrag. De pulli (3 exemplaren) doken onder, zoals bekend is van jonge Bergeenden, maar wanneer ze weer bovenkwamen, kwamen ze alleen met een stukje van de kop

boven; ze keken snel rond of wij er nog waren, haptten even naar lucht en doken weer onder. Dit zelfde verschijnsel herhaalde zich keer op keer: telkens zag je alleen een kopje (af en toe ook nog een stukje lijf) boven water komen, een snelle blik rondom en plons... weg waren ze weer.

Dit soort momenten, ook al duren ze (zoals hier) slechts enkele minuten, blijven je erg lang bij en geven aan het vogelen een extra dimensie. Thuisgekomen zoek je dan alle aanwezige boeken na om iets te weten te komen over dit gedrag, maar ik heb tot nog toe niets hieronder gevonden. Daarom de vraag: Is dit behoedzame gedrag van deze Bergeendjes zo onbekend dat ik er niets over in de literatuur heb kunnen vinden, of komt het vaker voor?

Ondanks deze vraag hebben wij toch plezier gehad bij deze kleine waarneming, een plezier dat het vogelen zo leuk en aantrekkelijk maakt, maar voor buitenstaanders (= niet-vogelaars) meestal een raadsel blijft.

■ Imco van Hemert, Jacoba van Beierenstraat 96, 3232 VV Brielle.

Record koekoek-roep?

Vanaf de camping 'De Bakhofschans' op de grens van Friesland en Drenthe bij Boijl hoorde ik op de avond van 1 juni 1983 een Koekoek roepen vanaf 21.15 uur met een frequentie van 35 - 50 per minuut met af en toe een onderbreking van maximaal 5 seconden. Na een verlaging van de frequentie gedurende enige minuten tot 20 per minuut werd er waarschijnlijk 'bekaf'- gestopt om 22.20 uur, ondertussen meer dan 2500 maal geroepen hebbende! Af en toe was de bekende baltsdubbel-roep te horen, het was dus een bijzonder geëmotioneerde en wanhopig verliefde jongeling tot in de diepe schemer. Zonder hem van een recordpoging te verdenken: zijn er lezers die een dergelijk langdurige koekoek-ceremonie hebben meegemaakt?

■ K.R. Labberté, Maaslandlaan 58, 6004 GD Weert.

Studiedag 'Stad en Landschap'

Op vrijdag 14 oktober 1983 zal van 10.00-16.00 uur in de Grote Zaal van Hotel Krasnapolsky, ingang Warmoesstraat, Amsterdam een studiedag gehouden worden met als onderwerp de ruimtelijke ontwikkeling van de Amsterdamse stadsrand. De studiedag is bedoeld voor bestuurders en medewerkers van gemeenten, wijkorganisaties, vertegenwoordigers van provinciale en rijksoverheid, medewerkers van kamers van koophandel, milieu-organisaties, belangstellenden in de stedsbouw en inwoners van Amsterdam en omgeving.

De organisatie berust bij Vereniging Amsterdam Groen. Op-gave kan geschieden door storting van f 35,- (koffie en lunch inbegrepen) per persoon op gironummer 5 475 620 ten name van Vereniging Amsterdam Groen, Nieuwe Keizersgracht 39, 1018 EC Amsterdam, onder vermelding '14 oktober'. Meerdere informatie verkrijgbaar bij P. van Gelder, Kikkenstein 317, 1104 AN Amsterdam, 020-906487 of postbus 20123, 1000 HC Amsterdam, 020-360771.

Eidereend breidt broedareaal ook in USSR naar zuiden uit

Volgens een artikel van T. Ardamatskaya in 'Communications of the Baltic Commission for the study of bird migration 12 (1981)' is de Eidereend thans ook broedvogel in de Zwarte Zee. In 1950 zouden de eerste Eiders in de Zwarte Zee zijn gezien (en gevangen) bij Odessa. In 1960 werden er weer drie gezien. Alleen het wijfje werd gevangen. Het bezat rijpe follikels en was dus stellig volwassen (over de smaak werd niets medegedeeld). Sindsdien werden er, vooral in de herfst en winter, regelmatig Eidereenden gezien in het Staatsreservaat gelegen aan de zuidrand van de monding van de Dnepr. Het reservaat schijnt de kust en de ervoor gelegen zandbankjes en eilandjes te omvatten. De laatste jaren overwinteren er enkele tientallen individuen, meest mannetjes.

In de magen van een tweetal woerden werden krabben en mossels aangetroffen. In 1975 kwamen er voor het eerst twee paar tot broeden. In 1976 waren er vijf paren. Twee nesten werden gevonden in een kolonie Zilvermeeuwen. Deze nesten werden door te grote belangstelling van de mens door de meeuwen leeggehaald. In de drie andere nesten werden jongen geboren. Twee broedsels, met maar liefst 6 en 7 jongen, zouden zijn grootgekomen. Er blijkt dus ondanks dat er nogal wat vogels werden weggevangen een sterke drang te zijn om zich in de Zwarte Zee te vestigen. In West-Europa heeft de Eidereend zich de laatste twee eeuwen aanzienlijk in zuidelijke richting uitgebreid. Onze gezonde kolonies in het Waddengebied zijn daar het gevolg van. Ook in Amerika trok de Eidereend langs de Atlantische kust in zuidelijke richting op. Het is interessant om te weten wat de oorzaak van deze gebiedsuitbreiding is en waar de nieuwe grens zal komen te liggen.

■ C. Swennen, NIOZ, postbus 59, 1790 AB Den Burg, Texel.

Merel at Huisspitsmuis

Tijdens de vorstperiode in februari 1978 vond bij Den Inkel in de omgeving van Kriningen een grote sterfte van lijsterachtigen plaats waarbij circa 200 dieren omkwamen. Een aantal Koperwieken, Merels en een Kramsvogel werden voor onderzoek naar de doodsoorzaak aangeboden bij de Werkgroep Vogelsterfte. De secties uitgevoerd door het Centraal Diergeneeskundig Instituut wees uit dat de dieren zeer mager waren. In de maag van een van de Merels bleek een onderkaakje van een muis te zitten. Het kaakje werd door mij gedetermineerd als rest van een Huisspitsmuis (*Crociodura russula*). In de mij ter beschikking staande literatuur was nergens iets te vinden over het eten van muizen door Merels. Voor reacties van lezers houd ik mij aanbevolen. Of de Merel de Huisspitsmuis gevangen heeft of de resten van een dood exemplaar heeft gegeten is niet na te gaan.

■ Dick A. Jonkers, Juffersland 16, 3956 TT Leersum.

Jacht op het Korhoen

In 'Huid en Haar' 2(1) : 13 schrijft F.J. Leeuwenberg van de Directie Faunabeheer van het ministerie van Landbouw en Visserij in zijn overzicht 'Wildstand-inventarisatie 1981-1982' dat in de meeste landen van Europa het Korhoen de laatste tijd sterk is achteruitgegaan. Desondanks zijn er toch nog gebieden in Noord-, Midden- en Zuid-Europa waar het, volgens schrijver, niet zo slecht met het Korhoen gaat óf zich zelfs uitbreidt. Jaarlijks worden daar nog grote aantallen geschoten zonder dat de stand hierdoor nadelig schijnt te worden beïnvloed. Zo worden er jaarlijks in Noorwegen ± 17.000 stuks, in Zweden 32.500 stuks, in Finland 380.000 stuks, Zwitserland 2100 stuks, Oostenrijk 1800 stuks en in Joegoslavië 2350 stuks geschoten. Dat geeft allemaal tóch te denken.

Interspecifieke broedzorg van Winterkoning

Op 10 juli 1983 werd ik door een familielid geattendeerd op een merkwaardig broedgeval. Een nestkast, hangend op circa twee meter hoogte aan een muur, bleek te worden bezocht door een paar Koolmezen en één Winterkoning. Inspectie van de kast leerde dat er alleen zes bijna vliegvlugge koolmeesjongen inzaten. Ook het nest zelf was van een Koolmees.

Observatie van de voedselvluchten leverde de volgende gegevens op: -De Winterkoning voerde de jonge Koolmezen zeer frequent (gemiddeld vaker dan de afzonderlijke Koolmees), ging daarbij helemaal in de nestkast en nam soms bij het verlaten van de kast ook de faeces van de koolmeesjongen mee.

-Van onderlinge agressie was geen sprake; wanneer een van beide Koolmezen nog in de kast aanwezig was, wachtte de Winterkoning in een boompje vlakbij tot het moment dat de Koolmees de nestkast weer verliet, om vervolgens zelf te gaan voeren. In het omgekeerde geval, wanneer een Koolmees met voedsel bij de kast verscheen en de Winterkoning nog bezig was met voeren, wachtte de Koolmees even. Daarbij vertoonden de Koolmezen geen enkele agressie ten opzichte van de Winterkoning.

Omtrent de voorgeschiedenis van dit broedgeval heb ik weinig met zekerheid kunnen achterhalen. Aan de huisbewoners was bekend dat er Koolmezen in hun kastje broedden. Dat de Winterkoning de jongen voerde was hen sinds een week opgevallen. Of dit daarvoor ook al gebeurde is niet met zekerheid te zeggen, maar het lijkt mij niet zo waarschijnlijk gezien het feit dat de nestkast zeer goed vanuit de woonkamer te observeren was. De kast hing twee meter van het raam - het was dan wellicht wel opgevallen.

Wat betreft de verklaring van het gedrag van de Winterkoning kan ik, gezien de fragmentarische kennis van het voorafgaande, slechts speculeren. Men zou bijvoorbeeld kunnen denken aan een 'gefrustreerde' broedzorg

van een in de nabijheid broedende Winterkoning, welke op de koolmeesjongen is getransporteerd na het mislukken van het eigen broedsel. Van een winterkoningnest in de omgeving was echter niets te bekennen. Een andere suggestie is de veronderstelling dat de Winterkoning zelf in de nestkast heeft willen broeden, maar dit door de Koolmezen is voorkomen. In dat geval echter is het op zich al merkwaardig tolerante gedrag van de Koolmezen ten opzichte van de Winterkoning, wel heel vreemd.

■ Hans Schipper, Slinge 16, 9406 EC Assen

Rinke Tolman overleden

Op 12 maart 1983 stierf te Soest Rinke Tolman, de Pallieter van Soest zoals Jan P. Strijbos hem eens noemde.

Rinke Tolman werd op 25 mei 1891 te Oostzee (F.) geboren en als uitstekende vogelkenner, goed botanist, maar ook een ervaren entomoloog en beste vissenkenner schreef hij vele honderden artikelen over de natuur, tientallen boeken en vertalingen. In de beginjaren was hij hoofdredacteur van 'De Wandeljaar', waarvan het eerste nummer in januari 1929 verscheen en later 'In Weer en Wind', waarvan hij duidelijk de ziel vormde. In 'Het Vogeljaar' 19(2) : 467-473 schreef Jan P. Strijbos ter gelegenheid van zijn 80ste verjaardag, een uitgebreid artikel over hem en zijn uitgaven. Als rechtgeaarde Fries was de Kievit zijn lievelingsvogel en verscheen in 1969 een monografie over deze vogel van zijn hand, dat kortgeleden nog in herdruk verscheen. In een scholencomplex te Soesterveen werd één der scholen 'Rinke Tolman School' gedoopt en een andere school kreeg ter ere van hem de naam 'De Kievit'. Voor zijn vele en nijvere werk werd hij benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau.

J.T.

Draaihals op tegelpad te Badhoevedorp

Naar aanleiding van het stukje in 'Het Vogeljaar' 30(6) : 337-338 over de Draaihals op het fietspad te Mijnheerenland wil ik het volgende vermelden: Op 2 mei 1980 zat er in mijn tuin te Badhoevedorp een Draaihals mieren op te pikken, die daar over het tegelpad liepen. Dit op een afstand van ruim 5 meter van het huisraam. Ook deze vogel was helemaal niet schuw. Mogelijk maakte de Draaihals van Mijnsheerenland zo'n zieke indruk doordat de vogels tegen een glazen ruit was gevlogen. In zijn boek 'Het Vogeljaar' vermeldt dr. Jac. P. Thijssse dat de Draaihals zijn voedsel doorgaans op de grond zoekt, liefst mieren en mierenpoppen, en dat de vogel tijdens de voorjaarsstrek zelfs de steden bezoekt. Ik ben het helemaal eens met Thijssse, die beweert, dat de Draaihals: 'een vreemde verschijning is, getekend met allerlei mooie puntjes, slingerstreepjes, pijlvlekken en accolades'.

■ John Reijnders, Nieuwe Meerdijk 382, 1171 NX Badhoevedorp.

Nederlandse postzegels met vogels

Sinds 8 juni 1982 zijn twee Nederlandse postzegels gewijd aan het Waddengebied en verkrijgbaar aan de loketten van de post.

Op de postzegels van de waarde van f 0,50 staan een vliegende Grote Stern en een vliegende mannetjes Eidereend afgebeeld, op die van f 0,70 staan drie vliegende Brandganzen afgebeeld.

Het ontwerp van de zegels werd verzorgd door F. Landsman te Holwerd. Beide zegels zijn uitgevoerd in de kleuren rood, blauw, geel en zwart. Als bijzondere tekst staat er 'Waddenzee' op vermeld.

De zegels zijn verkrijgbaar bij alle postinrichtingen in Nederland en bij de Filatelistische Dienst te Groningen, zolang de voorraad strekt, doch uiterlijk tot 1 juli 1983. De geldigheid voor frankering is onbepaald.

Nadere emissiegegevens:

Beeldformaat:	33 x 23,5 mm
Zegelformaat:	36 x 25 mm
Tanding:	13¼ : 12¾
Papier:	fosforescerend
Gomming:	synthetische gom
Vellen van:	10 x 10 = 100 zegels
Opplage:	50 cent: 140.000 vel 70 cent: 140.000 vel

Druktechniek:
Drukkerij: Joh. Enschedé en Zonen, Grafische Inrichting B.V., Haarlem.

Incidenten tussen vogelbeschermers en duivenjagers in de Franse Pyreneeën

Op de Orgambideska-pas, in de Atlantische Pyreneeën, dreigt het weer eens tot incidenten te komen, omdat daar jagers en ecologen weer eens tegenover elkaar staan.

De passen van de Soule, op een twintigtal kilometers ten zuidoosten van de grens gelegen, zijn de geliefde oversteekplaatsen van de Europese trekvogels die ieder jaar tussen juli en november, naar Spanje vliegen. Men heeft meer dan 120 verschillende soorten geteld. Maar de soort die de jagers het meest interesseert is de Houtduif, daar bekend onder de naam Palombe. In oktober en november trekken zij bij tien-, om niet te zeggen honderdduizenden, over de Soule-passen. Het 'Syndicaat van de Soule-vallei', eigenares van de Soule, verhuurt deze voor de jacht geschikte plekken zeer duur. Men biedt miljoenen als ze, om de drie jaar, per opbod aan de meestbiedende worden toegewezen.

In 1979 waren de ecologen er in geslaagd de Orgambideska-pas te huren, één van de 35 overtrekplaatsen van de hoog gelegen vallei van de Soule, met een dubbel doel: de vallei aan de jagers te onttrekken en er een obser-

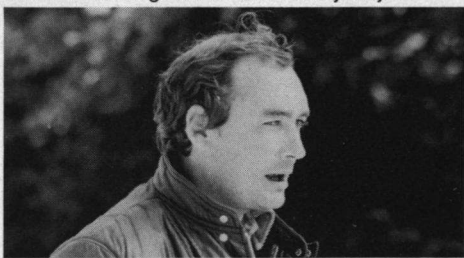
vatiepost voor de trekvogels neer te zetten. Deze actie viel natuurlijk bij de jagers niet in goede aarde.

Toen in mei 1982 de bergkammen weer bij opbod te huur aangeboden werden, waren noch de ecologen noch de jagers er in geslaagd deze Orgambideska-pas te huren omdat de prijs zo hoog was. De ecologen huurden echter twee andere bergpassen, namelijk de Mehatze en de Otchogonigagna, gelegen naast de Orgambideska-pas. Zij hadden aan het Ministerie voor Leefmilieu gevraagd de Orgambideska in reserve te houden. Zonder succes.

Twintig schutters per dag

Bij het openen van de jacht vernam men dat de Orgambideska-pas uiteindelijk verhuurd was aan de 'Federaties van de jagers van de Atlantische Pyreneeën', die de pas gratis ter beschikking stelde van haar leden. Deze kwamen er om de beurt met twintig schutters per dag.

Jagers en ecologen bevonden zich dus slechts enkele meters afstand van elkaar, de jagers trachtend toch enkele duiven af te schieten, de vogelbeschermers vliegers oplatend om dat te verhinderen. Incidenten werden van het begin af aan onvermijdelijk.

Voorzitter Joël Tanguy Le Gac werd door jagers gemolesteerd en aan het gelaat gewond.
Foto: Jaap Taapken.

Op 20 oktober was het zover. Een 'commando' van een vijftiental jagers viel de ecologen, die de overvliegende trekvogels gadesloegen, aan. Joël Tanguy Le Gac, voorzitter van de vereniging 'Orgambideska-Vrije Pas' werd gemolesteerd en aan het gelaat gewond.

Michel Crépeau, minister voor Leefmilieu, heeft onmiddellijk aan Saint Josse, voorzitter van de Federatie van de Jagers van de Atlantische Pyreneeën, die dat jaar, en voor een duur van drie jaar, de Orgambideska-pas had afgehuurd, gevraagd onmiddellijk elke jachtactie op die plaats te staken. De federatie heeft kort nadien aangekondigd dat zij afzag van haar huurcontract en dat zij de jagers zou terugtrekken die zij elke dag, met 20 man, naar de Orgambideska stuurde.

Een piket gendarmes werd ter plaatse gezonden 'om de openbare orde te handhaven', maar natuurbeschermers afkomstig uit verschillende streken van Frankrijk verzamelden zich daar tijdens de drukste trekweekends.

Uit 'Le Monde', 24 oktober 1982.

Vertaling: L. van Bouwel.

Bijdragen voor dit project blijven wij graag op ons gronummer 638 498 van het Actie-Comité Het Vogeljaar, Hilversum ontvangen.

Afweer van Aalscholvers op viskwekerij in Oostelijk Flevoland

Na het eerste rapport met de resultaten van de proefnemingen in 1981 om Aalscholvers en Blauwe Reigers te verjagen van de productievijvers van de viskwekerij van de Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij (OVb) is nu een tweede rapport verschenen van de resultaten van het onderzoek dat in 1982 werd vervolgd, nu met als doel het effect van preventieve maatregelen in de vorm van bedrading van de visvijvers na te gaan. Dit onderzoek werd opnieuw uitgevoerd door drs. E.R. Osieck. Zes vijvers zijn van bedrading voorzien en van 16 mei tot eind juli 1982 werden systematisch waarnemingen verricht, waarvan de resultaten in een tweede rapport worden weergegeven. Uit het rapport blijkt dat de bedrading zonder twijfel veel Aalscholvers afschrikt om er te komen vissen, maar aan de andere kant bestaat de mogelijkheid dat op den duur gewinning zal kunnen optreden. Daardoor zou de bedrading op langere termijn het effect verliezen. In het licht van deze onzekere situatie, vindt de samensteller van het rapport, het op zijn minst noodzakelijk om aanvullende maatregelen te nemen om de predatie te kunnen beperken. Rustplaatsen voor Aalscholvers in de directe omgeving, moeten daarvoor zo veel mogelijk ongeschikt worden gemaakt. Ook wordt aanbevolen de conditie van de vis scherp in het oog te blijven houden, omdat er aanwijzingen zijn dat Aalscholvers zwakke vis prefereren. Ook worden proefnemingen met vogelverschrikkers en angstkreten voor het verjagen van de vogels voorgesteld.

Interessant is te weten dat men heeft vastgesteld dat er een duidelijk verband bestaat tussen de voorkeur van de visgronden en het bezoek aan de viskwekerij. Wanneer er op het IJsselmeer wordt gevisd is de kans aan de viskwekerij groter, terwijl als op het Markermeer gevisd wordt is het bezoek meestal gering. Een reden temeer om het Markermeer niet in te polderen omdat de voedselzoekende Aalscholver zich dan nog maar naar de visvijvers zouden gaan verplaatsen.

E.R. Osieck: Afweer van Aalscholvers op de Viskwekerij Lelystad. Onderzoek 1982. Met Engelse samenvatting, appendix I tot en met VIII, 22 foto's, 16 tabellen, 8 figuren, 50 gestencilde bladzijden (1983). Uitg. Staatsbosbeheer, Inspectie Natuurbehoud, postbus 20020, 3502 LA Utrecht.

Veldbiologische cursussen in Engeland en Wales

Herten, de ongewervelde fauna van een getijdenukust, kennismaking met planten en dieren van een bepaalde streek, insecten leren kennen. Dat zijn allemaal mogelijke onderwerpen van een cursus in een Field Study Center. Er zijn cursussen voor beginners, gevorderden en ook speciaal voor leerkrachten.

Voor verdere informatie: Field Studies Council, Preston Montford, Montford Bridge, Shrewsbury SY4 1 HW, telefoon 00-44-743/850674.

Surfsport op Duitse binnenwateren door alle grote Duitse milieu- en natuurbeschermingsorganisaties krachtig afgeraden

Het Landesnaturschutzverband Schleswig-Holstein e.V. heeft in samenwerking met de twintig grootste milieu- en natuurbeschermingsorganisaties geëist dat er niet meer zal worden gesurfd op alle binnenwateren. De meren in Sleeswijk-Holstein werden de afgelopen tijd door een steeds groter aantal surfers ernstig in gevaar gebracht: de planten aan de oevers en in het ondiepe water werden ernstig in hun groei gehinderd en zelfs vernietigd. Vogels konden aan de oevers niet meer broeden. Alleen indien het surfen direct op alle binnenwateren verboden zal worden zullen flora en fauna op het laatste nippertje gered kunnen worden.

Door de verstoring van de vele oever- en waterplanten worden ook tientallen op die plantenlevende gespecialiseerde diersoorten bedreigd. 'Voor de watervogels kan al één surfer of één boot ernstige verstoringen aanrichten', zo schrijft men. Derhalve kan men aan het surfen of boten ook geen aantalslimieten gaan stellen. Bewaking bij de surfers is niet goed realiseerbaar omdat men vanaf elke toegankelijke oever te water kan gaan. Daarom moet volgens het Landesnaturschutzverband Schleswig-Holstein e.V. tegen deze ontwikkeling streng worden opgetreden en is de consequentie:

Niet meer surfen op alle binnenwateren

Op de Oostzee en in bepaalde zones van de Noordzee zouden windsurfgebieden van grotere omvang moeten worden aangewezen. Bij de Waddenzee zou men rekening moeten houden met het 'Nationalpark Wattenmeer' (zie 'Wir und die Vögel' 15 (3) : 11).

In 'Het Vogeljaar' hebben wij al voor het eerst in ons augustus-nummer van het vorige jaar (dus al een jaar geleden) gewezen op vele gevaren voor natuur en milieu door de sterk opkomende surfsport. Jaap Taapken schreef hierover ook in het tijdschrift Surf Magazine 10(4) : 24-25 van mei 1983, terwijl ook de redactie van 'Sterna' in het juli-nummer van dit jaar (jaargang 27, nummer 2) op bladzijden 47-48 stelt dat het hoog tijd wordt dat er grenzen worden gesteld aan het explosief uitgebreide windvolkje.

De taak van overheden als (water)schap, gemeente en provincie is duidelijk, zo schrijft men.

Ons inziens moeten aan het einde van dit seizoen spijkers met koppen geslagen worden, zodat wij het volgende seizoen niet nog grotere moeilijkheden zullen krijgen met deze voor de natuur uit de hand gelopen zeilsport.

Jaap Taapken

Lienden en Drenthe binden strijd aan met plankzeilers

Het Westbetuwse Lienden heeft als eerste gemeente in de provincie Gelderland de strijd aangebonden met de surfsport. Op 12 juli 1983 heeft de gemeenteraad de Algemene Politie Verordening (APV) zodanig gewijzigd, dat het surfen op een aantal plassen verboden wordt. De gemeenteraad vindt dat de talrijke surfers gevaar opleveren voor de overige waterrecreanten.

In 'De Volkskrant' van 16 mei 1983 lezen wij dat ook het provinciaal bestuur van Drenthe de uitwassen van de surfsport gaat aanpakken. Daarvoor wil men allereerst alle recreatie-plassen in deze provincie gaan inventariseren. Griffieambtenaar H. Looman gaat met een collega van de Provinciale Planologische dienst de inventarisatie op gang brengen.

Door de explosieve ontwikkeling van de surfsport moeten de oevers van meren en plassen het ontgelden. Foto: Jaap Taapken

Drenthe kent een groot aantal ontgrondingen, die vaak door de surfers worden opgeëist. De ontwikkeling in de surfsport heeft de provincie wat overvallen, omdat het allemaal zo razend snel gaat. De ontgrondingen zijn niet allemaal even geschikt voor de surfsport. Ze liggen vaak in stiltgebieden waar de natuur te lijden heeft van surfers die er met de auto doorheen scheuren om bij de plassen te komen. Een aantal daarvan is ook nog eens slecht toegankelijk, Het Leekstermeer, Zuidlaardermeer en Paterswoldsemeer worden andere vormen van watersport bovendien door de surfers bedreigd. De begroeiing van de oevers wordt, evenals in vele andere delen van het land, ernstig vernield. Daarom vindt men het nodig dat sommige delen van deze meren ook voor surfers verboden moeten worden.

Jaap Taapken

Export van Aalscholvers

Bij de Leybucht, aan de Westduitse waddenkust, wil men een aalscholverkolonie ontwikkelen. Het zou om zestig jonge vogels gaan, waarvan in vier achtereenvolgende jaren vijftien moeten worden gevangen en overgebracht. 'Natuurmonumenten' gaat er mee accoord dat het vogels van de kolonie in het Naardermeer zullen zijn die naar West-Duitsland zullen immigreren.

De Leybucht bevindt zich nabij de Deense grens en wij verwonderen ons erover dat deze plaats is uitgekozen, omdat de Aalscholver in Denemarken sterk vervolgd wordt.

Jaap Taapken

Zomer 1983, een botulisme-zomer

De maanden juni, juli en augustus 1983 moeten gerekend worden onder de zomermaanden met uitzonderlijke getallen wat betreft temperaturen, neerslag en uren zonneschijn. Wij maakte de warmste juli-maand sinds 1868 mee. Mocht augustus ook op zomerniveau blijven, dan voorspelt Jan H. Pelleboer, dat de zomer 1983 in de rij komt met die van 1911, 1921, 1947, 1959 en 1976, die alle toppers voor deze eeuw mogen worden gerekend. Het is dan ook niet verwonderlijk dat het botulisme overal in Nederland de kop heeft opgestoken en dat er nu gesproken wordt over enkele honderdduizenden slachtoffers.

J.T.

Botulisme-affiche

Er is een nieuwe druk verschenen van het affiche 'Help mee botulisme te bestrijden', dat enkele jaren geleden door de Provincie Noord-Brabant is samengesteld. Omdat op de eerste druk een inmiddels verouderd adres vermeld staat is de tweede oplage in een andere kleur (groen) uitgevoerd.

Voor belangstellende zijn exemplaren van dit affiche gratis verkrijgbaar bij de Provincie Noord-Brabant, afdeling Voorlichting en Representatie, Provinciehuis, Brabantlaan 1, 5216 TV 's-Hertogenbosch, 073-125454 (073-133838 voor nadere inlichtingen over de bestrijding van het botulisme Noord-Brabant).

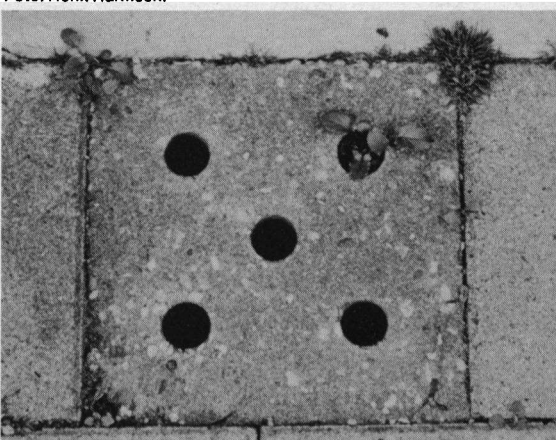
Hier bevond zich het koolmezenest (zie zwarte pijl), vlak aan de stoeprand. Prinsevinckenpark, Den Haag, mei 1983
Foto: Henk Harmsen

Merkwaardige broedplaats van Koolmees

Zoals bekend, broedt de Koolmees doorgaans in nestkastjes, boomholen en dergelijke. Medio april 1983 zag ik vanuit een kantoor, gelegen aan de rand van de Scheveningse Bosjes in Den Haag, een Koolmees met nestmateriaal vanaf een boomtak op het trottoir vliegen. Tot mijn verbazing verdween de vogel onder de grond door een gat in een trottoirtegels. Deze gaten zijn aangebracht om de bomen, die rondom tegels, asfalt en beton staan, nog wat hemelwater en ventilatie te verschaffen (zie foto's). De Koolmezen bleven in het begin druk af- en aanvliegen om nestmateriaal aan te voeren. Ook anderen in het kantoor hebben het koolmezenpaar naderhand kunnen gadeslaan bij het aanvliegen met voedsel voor de jongen. Het leek mij de moeite waard van deze ongebruikelijke broedplaats voor Koolmezen melding te maken.

■ Henk Harmsen, Sportlaan 66, 2566 LC 's-Gravenhage

Close up opname van de trottoirtegels waarin zich het koolmezenest bevond. Prinsevinckenpark, Den Haag, mei 1983.
Foto: Henk Harmsen.

Tellingen broedende meeuwen Wassenaarse Duinen 1982

De 'Meeuwengroep' heeft ook in 1982 weer tellingen verricht van de broedpopulaties van de vier meeuwensoorten in de Wassenaarse Duinen bij Den Haag. In een gestencild verslag (6 bladzijden, 2 tabellen en 3 figuren) worden de verkregen gegevens uit het duingebied tussen Den Haag en Wassenaarse Slag (ongeveer 2000 ha groot) vermeld. Het wordt grotendeels beheerd als natuur- en waterwingebied door de Haagse Duinwaterleiding. Er werden 4055 broedparen van de Zilvermeeuw geteld, hetgeen 453 broedparen meer zijn dan in 1980 werden geteld. Van de Stormmeeuw werden 417 broedparen vastgesteld, tegenover 1981 waren dat 81 broedparen meer. De Kokmeeuw vestigde zich in de jaren 1973 tot en met 1976 met enkele paren, in 1982 werden er 1680 broedparen geteld, tegenover 1981 was dat 676 broedparen meer die geteld konden worden. Het aantal broedparen van de Britse Kleine Mantelmeeuw in de Wassenaarse Duinen kwam nu tot 1352 broedparen, dat is 247 broedparen meer dan in 1981. In tabel 1 geeft het aantal broedparen van de Zilvermeeuw in 1982 zelfs 502 broedparen meer op, hetgeen dan 502 broedparen meer zou zijn geweest dan in 1981.

In gebieden met te beschermen begroeiing is evenals in 1981 door de beheerder getracht vestiging van meeuwen zodanig te storen, onder andere door het rapen van eieren dat de meeuwen deze gebieden verlaten in de hoop dat ze zich zouden gaan vestigen in bestaande kolonies of op minder gevoelige plaatsen. Het betrof tweentwintig broedparen van de Zilvermeeuw en vijf van de Britse Kleine Mantelmeeuw.

Er werd één nest van een Zilvermeeuw en twee nesten van de Britse Kleine Mantelmeeuw met vier eieren gevonden.

Nadere inlichtingen zijn verkrijgbaar bij de projectleider H. Wanders, Van Weede van Dijkveldstraat 31, 2582 KR 's-Gravenhage.

Contactavond over weidevogel- beheer in Zuid-Holland

Op donderdagavond 27 oktober 1983 wordt te Gouda de jaarlijkse contactbijeenkomst gehouden voor al diegenen, die actief zijn op het gebied van weidevogelbescherming. Naast presentatie door de groepen van de verrichte werkzaamheden, zal een lezing worden gehouden en zullen de plannen worden opgesteld voor het volgende seizoen.

Nadere informatie verkrijgbaar bij de Stichting Natuur- en Landschapsbeheer, postbus 558, 2800 AN Gouda, 01820-24500.

Kerkuilen-overleg in Noord-Brabant

De Werkgroep voor Vogel- en Natuurbescherming Midden-Brabant houdt op donderdag 20 september 1983 in Boxtel een kerkuilen-overleg. Hierbij zullen de volgende punten besproken worden: gebiedsafbakening van de diver-

se werkgroepen en dergelijke, opvulling van zogenaamde 'lege' gebieden, uitwisseling ervaringen, Kerkuilen in Noord-Brabant in de jaren zeventig. Tevens wordt verzocht te melden in welke gemeente zich nestkasten voor deze soort bevinden.

Nadere inlichtingen bij het secretariaat: Ger van den Oetelaar, Kasterensestraat 15, 5298 NV Liempde, 04113-2043.